

Eindevaluatie Chinadesk

Dit document bestaat uit drie delen: deel één bevat de evaluatie van de China-desk, deel twee bevat de globale provinciale aanpak, deel drie gaat in op de aanpak van het Nationaal bureau voor Toerisme en Congressen.

Algemeen.

Op 31-12-2014 loopt het project m.b.t. de z.g. "China Desk" formeel ten einde.

In de twee jaar dat het project heeft geduurd is een schat aan ervaringen opgedaan m.b.t. het zaken doen in China. Ook zijn er op veel gebieden interessante netwerken ontwikkeld en zijn er momenteel een aantal interessante ontwikkelingen m.b.t. de mogelijke Chinese partijen die zich in Heerlen willen vestigen of er willen investeren.

Gelet op de doelstelling (zie betreffende college besluit) was het project voornamelijk verkennend van aard met als doel na te gaan of er zinvolle netwerken met het oog op economische stimulering en samenwerking kunnen worden ontwikkeld.

Daarbij zijn de volgende gebieden in het bijzonder onderzocht:

- Investeerders en ondernemers t.b.v. het Maankwartier;
- Bedrijven op het gebied van Medische Technologie;
- Bedrijven, organisaties en universiteiten op het gebied van Shared Service Centers;
- Stedenbanden met steden waarmee economische samenwerking valt te realiseren.

Op al deze gebieden zijn interessante netwerken ontstaan met voor de toekomst een aantal goede perspectieven om tot zaken te komen.

Zoals al beschreven in eerdere rapportages kent China een eigen cultuur waar het gaat om het zaken doen. Het belangrijkste is om opgenomen te worden in netwerken die er toe doen en van hier uit relaties te ontwikkelen die in onze ogen lijken op persoonlijke vriendschappen. In het aangaan van zakelijke relaties is het ontwikkelen van een persoonlijke band en het onderhouden hiervan de belangrijkste voorwaarde. Wat dat betreft heeft de aanwezigheid van een vertegenwoordiger in China aan de verwachtingen voldaan. Het besluitvormingsproces aan Chinese kant om tot zaken te komen verloopt anders dan in Nederland c.q. in het Westen. Dat komt niet alleen omdat de persoonlijke band eerst hecht en stevig moet zijn maar ook omdat in het aangaan van buitenlandse samenwerking de verschillende overheden daar bij betrokken moeten zijn en blijven. Dat vergt het een andere inspanning en het ook deel gaan uitmaken van deze netwerken.

Een tijdrovend proces waarbij het nodige geduld moet worden betracht maar als het uiteindelijk lukt, ontstaat er ook een samenwerking die bedoeld is te blijven bestaan voor een langere tijd.

1. Evaluatie.

Na twee jaren intensief investeren is het moment aangebroken om de resultaten te evalueren. Alle inspanningen ten spijt hebben deze tot op dit moment slechts in beperkte mate tot een concrete vestiging, investering of samenwerkingsovereenkomst. Echter op alle terreinen die we als doel hebben gesteld zijn inmiddels interessante netwerken ontstaan. Deze netwerken in combinatie met geduld, een vereiste om zaken te doen, leiden tot de overtuiging dat er vroeg of laat resultaten zullen worden behaald.

Op dit moment zijn er de volgende stand van zaken:

- Maankwartier: Vier Chinese huurders hebben een daadwerkelijk contract gesloten. Met andere geïnteresseerden lopen contacten en worden vanuit Weller besprekingen gevoerd.
- Med Tech.: Er lopen op dit moment gesprekken met een Chinese ondernemer die interesse heeft om medische thuiszorg applicaties naar Europa te exporteren en deze op de markt te zetten. Met de toenemende vergrijzing in Europa in combinatie met het beleid om ouderen langer zelfstandig te laten wonen is er een stijgende vraag naar allerlei medische apparaten die mensen in staat stellen zelf de eigen gezondheid te monitoren en niet voor alles medische hulp te zoeken. Deze ondernemer is bereid om de start van een dergelijke onderneming in Heerlen te laten plaatsvinden en vandaar uit te groeien.
- Smart Services: Er zijn contacten met administratief/financiële SSC's in twee steden waarbij op dit moment gekeken wordt in hoeverre de banden die er tussen deze SSC's en universiteiten bestaan interessant zijn voor de SSH in Heerlen in het licht van de campusontwikkelingen.
- Stedenband: Er zijn contacten met een aantal steden die een vergelijkbare geschiedenis en ontwikkeling hebben zoals in Heerlen het geval is. De gesprekken over een mogelijke stedenband staan in het teken van wederzijdse voordelen op economisch terrein om tot samenwerking te komen. Dit is een langdurig en tijdrovend proces met veel politieke (en verdragende) aspecten. De stedenband met Nan'an is nog steeds actueel in die zin dat deze naar verwachting in 2015 definitief wordt.
- Natuursteen: Met verschillende bedrijven zijn er gesprekken over een gezamenlijke vestiging in Heerlen. Zij hebben nu rechtstreeks contact met de lokale makelaar in Heerlen. Bij een eventueel bezoek van deze bedrijven om nader poolshoogte te nemen zou er aandacht vanuit de gemeente aan dit bezoek moeten worden besteed.
- Bestuurlijk niveau: In de afgelopen twee jaren zijn, door middel van afgelegde wederzijdse bezoeken de contacten tussen de gemeente Heerlen en de lokale en Provinciale overheid in China (Nan'an en Fujian), er goede banden gelegd die het mogelijk maken om voor het lokale bedrijfsleven om zaken te doen in deze regio van China.

Samenvattend, er zijn op alle gebieden netwerken ontstaan die het verdienen om ook in de toekomst te worden onderhouden. Echter het beantwoorden van de vraag; op welk moment zijn er grotere concrete resultaten te verwachten, is niet mogelijk. Dat leidt tot de vraag, nu het "China Desk" project eind van dit jaar ophoudt te bestaan of en op welke wijze hier een vervolg aan wordt gegeven.

Opties.

Uit het voorgaande valt af te leiden dat de inspanningen van de afgelopen twee jaar hebben geleid tot interessante en kansrijke netwerken om tot economische groei te komen in Heerlen. Dat deze inspanningen op dit moment nog niet tot omvangrijke concrete resultaten hebben geleid is te verklaren uit de andere cultuur en werkwijze in China. Maar dat is op zich geen argument om de investeringen nu af te schrijven, dit omdat er wel degelijk volop kansen zijn.

1. Voortzetten als project met Heerlen als opdrachtgever.

Na het beëindigen van de werkzaamheden in dienstverband van de “china-ambtenaar” van de gemeente Heerlen in China ontstaat de mogelijkheid om de werkzaamheden in projectvorm voort te zetten.

Door een deel van de werkzaamheden in projectverband voort te zetten kan het opgebouwde netwerk goed worden onderhouden en zullen kansen die zich daar aan dienen worden benut. Tevens kan er d.m.v. aanvullende opdrachten snel worden gereageerd op nieuwe mogelijkheden.

2. Voortzetten in projectvorm als onderdeel van de provinciale aanpak met een lokale vertegenwoordiging in China.

De Provincie Limburg is momenteel zeer actief in het leggen en onderhouden van contacten in China. Voor details over de aanpak zie in dit stuk onder deel 2, provinciale aanpak.

Een alternatief m.b.t. het voortzetten van activiteiten van de China Desk vanuit Heerlen kan zijn om als Heerlen te participeren in deze provinciale aanpak en het opgebouwde netwerk daar in onder te brengen. Indien Heerlen er voor kiest om te participeren in de provinciale aanpak kan het inbrengen van het opgebouwde netwerk en het gebruiken van de kennis en ervaring van de lokale vertegenwoordiging een versterking opleveren voor de provinciale aanpak.

3. Aansluiten bij provincie Zuid Limburg met behoud eigen netwerk..

Als variant op optie 2 kan Heerlen er voor kiezen om zich aan te sluiten bij provinciale activiteiten richting China voor nieuwe activiteiten maar er gedurende een eerste periode de voorkeur aan geven het eigen netwerk in eigen beheer te houden. In dit geval wordt het eigen netwerk als project voor een bepaalde tijd voortgezet (zie optie 1) terwijl nieuwe activiteiten in provinciaal verband worden ondernomen. Blijkt de provinciale aanpak naar tevredenheid te verlopen dan kan op termijn het eigen netwerk worden overgaan naar het provinciale netwerk. Mocht de provinciale aanpak niet het gewenste resultaat opleveren dan is in ieder geval de investering in het eigen netwerk in stand gebleven en kan hier op worden voortgebouwd.

4. Beëindigen van de China Desk en overdragen van het netwerk aan het bureau Economie van de gemeente Heerlen.

Een vierde optie is om de activiteiten in China zoals die momenteel worden uitgevoerd in zijn geheel te beëindigen en eventuele acquisitie van Chinese bedrijven passief of actief vanuit het bureau Economie gestalte te geven. Bij deze optie zullen de bestaande netwerken in China als bestand worden aangeleverd en overgedragen en opgenomen worden in de nieuwe acquisitiestrategie.

2. Provinciale aanpak

Een reis van duizend mijlen begint met een enkele stap

Limburgse sturing en coördinatie

Om daadwerkelijk als Limburg iets met China te willen, bundelen we onze krachten. Dit geldt voor zowel de verschillende overheden, de kennisinstellingen en het bedrijfsleven dat daar behoefte aan heeft. Om dit te bereiken is Limburgse sturing en coördinatie nodig, die zorgt dat belanghebbenden samen gaan werken en ook langdurig committent (minimaal 5 tot 10 jaren) aan deze samenwerking verbinden.

De Limburgse sturing en coördinatie bestaat uit:

- Sturen op strategische hoofdlijnen (praktische invulling door andere partijen zoals bedrijfsleven, NV Industriebank LIOF, Kamer van Koophandel, kennisinstellingen en bedrijfsleven) door de sleutelpartners bij elkaar te brengen;
- Overleg tussen Limburg en Chinese counterparten;
- Ondersteuning bestuurders;
- Professionele begeleiding.

Activiteiten die hierbij opgepakt worden, zijn:

- Samenbrengen en concretiseren beleid door het formuleren van een project- en actieplan China met onder andere:
  - Activiteiten in relatie tot speerpuntenbeleid;
  - Rollen betrokken partners;
  - Benodigde financiële middelen;
  - Andere samenwerkingspartners;
  - Een eventuele exit-strategie;
- Uitvoeren beleid door onder andere:
  - Coördinatie wederzijdse bezoeken;
  - Regelmatige communicatie met Chinese en Limburgse belanghebbenden;
  - Monitoren en bijsturen van het actieplan China;
- Beoordeling van de mate en wijze van ondersteuning van door marktpartijen en bedrijfsleven aangegeven kansen en uitdagingen inclusief eventueel actieplan (de markt en het bedrijfsleven moet het immers zelf doen);

- Promotie/branding van de provincie Limburg (en eventueel omliggende regio's) passend binnen de al lopende activiteiten binnen het voormalige programma Economie en concurrentiekracht.

Het aanhaken bij andere initiatieven, zoals de nationale strategische reisagenda van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, het beleid dat door de Europese Unie ontwikkeld wordt of bijvoorbeeld de Provincie Brabant, de regio Aachen/Rheinland, de Provincie Vlaams Brabant of de Provincie Belgisch Limburg is vanuit China oogpunt gezien wenselijk. Deze mogelijke samenwerking wordt verder onderzocht. Denk hierbij aan de bestaande banden van Fujian met Luik en van Sichuan met Nordrhein-Westfalen en Brussel. Deze kunnen praktische aanknopingspunten bieden voor nadere samenwerking met onze buurregio's.

De sterk groeiende Chinese afzetmarkt en de toenemende stroom Chinese investeringen naar het buitenland leveren kansen op. Het onderscheidend vermogen van Limburg (grensregio, campussen) en in bredere zin van de Brainport 2020 en TTR-ELAt regio's dient zichtbaar te worden gemaakt om de economische kansen te verzilveren. Een gecoördineerde inzet van een gezamenlijke strategische reisagenda draagt hieraan bij. Daartoe dienen met alle betrokken partners afspraken te worden gemaakt over kernboodschappen, resultaten en opvolging. Ook het stimuleren van tegenbezoeken van Chinezen dient het eigen belang.

Naast het evidente directe economische belang zijn er meer algemene ontwikkelingen die vanuit een breder perspectief relevant zijn voor het gezamenlijke Nederlandse belang, zoals de toenemende Chinese vraag naar grondstoffen, energie en voedsel. Nederland zoekt in bilateraal en multilateraal (met name EU) verband samenwerking met China op terreinen als energievoorzieningszekerheid, water- en voedselzekerheid en biodiversiteit met het oog op schaarste en prijsstijgingen. Daarnaast is er sprake van kennisuitwisseling op gebieden als urbanisatie, consumenten- en patiënten bescherming, voedselveiligheid en transportveiligheid. China speelt een belangrijke rol in mondiale vraagstukken als duurzaamheid en grensoverschrijdende gezondheidsrisico's. Ook heeft het land een toenemende invloed op de veranderende internationale financieel-economische architectuur. In aanvulling op de benoemde eigen thema's (de Limburgse topsectoren, specifiek de vier campussen) kunnen deze nationale en mondiale thema's met het oog op wederkerigheid als aanknopingspunt dienen voor activiteiten op het gebied van kennisoverdracht in het kader van netwerkopbouw en relatiebeheer. Een intensieve overheidsrelatie is in de staatsgeleide Chinese economie namelijk cruciaal. Middels economische diplomatie kan de Provincie het zakendoen faciliteren en actief ondersteunen.

De eigen focusgebieden dienen optimaal aan te sluiten bij de vraag en behoefte van de China counterpart, want China laat zich primair leiden door de eigen agenda. Die agenda ligt voor 2011-2015 in grote lijnen vast in het 12^e Vijfjarenplan.

	Limburg	Fujian	Zhejiang	Hunan	Sichuan
Chemie en materialen	Chemelot Campus, bredere clusterontwikkeling van de chemie-materialen, innovatie in de	Synthetisch fiber, plastics	Centrum voor nieuwe materialen	Chemische materialen en producten	Metaalkunde

	chemie				
Life sciences	Maastricht Health Campus (cardiovasculaire aandoeningen, metabole aspecten van chronische ziekten (inclusief kanker), public health & primary care en mental health & neurosciences), zorg op maat, zorginnovatie		Farmacie		Farmacie
Agro-food	Greenport Venlo, voedselzekerheid, energie, duurzaamheid en innovatie	Veeteelt, aardappeltelting, tuinbouw (bonen, asperges, paddenstoelen), thee en fruit	Agricultuur, bosproducten, fruit	Agricultuur en voedselbereiding, granen, katoen, tabak, rijst, koeien, varkens en schapen	2e leverancier van agro-food in China (rijst, graan, fruit, suikerbiet, perzik, varkensvlees, zijderups)
Nieuwe energie	Faciliteren van duurzame energiecentrales, geothermie, windenergie, warmtenetwerken		Zonnecellen		Hydro
Logistiek	'Hotspot' op logistiek gebied binnen Nederland, excellente ligging als 'Europese draaischijf' met diverse internationale	Belangrijke hub zeetransport voor zuidoost China			

	afzetmarkten, goede weg-, water- en spoorverbindingen				
High tech systems (inclusief maakindustrie)	Eén van de belangrijkste Limburgse sectoren, productontwikkeling, productieprocessen, klantspecifieke probleemoplossingen, service	Lichte industrie, bijvoorbeeld elektronica, precisie instrumenten, textiel	Lichte industrie, bijvoorbeeld textiel, leer, handwerk, voedselprocessen, machinebouw	Fabricage van speciale machines, machines voor transport	Elektronica en IT, lichte industrie: textiel, elektronica, machinebouw, bouwmaterialen, hout, voeding en drank, en zijde
Hoogwaardige diensten Smart services	Financiële en administratieve dienstverlening	Financials			Financials
Retail en toerisme	Verblijfstoerisme, recreatietoerisme, kooptoerisme	Toerisme, pittoresk landschap	Toerisme		Toerisme
Kenmerk	In transitie en in EU heeft TTR-ELAT regio nummer 4 in patentdichtheid	Groeiregio, sterk gekenmerkt door de vele Special Economy & Technical Development Zones, veel investeringen uit Taiwan	Grootste markteconomie van China, 70% van GDP afkomstig van private economie en 90% van werkgelegenheid	Late groeiregio vanwege ligging tussen Sichuan en Jiangxi en Zhejiang. Geboorteregio Mao Zhedong	Een van de meest welvarende regio's in China ("Provincie van de Overvloed")
Strategische ligging	TTR-ELAT	Tegenover Taiwan	Yangtze River Delta	Mogelijk 4e groeigolf	Target in Go West

Mentaliteit	Ondernemend en Bourgondisch	Risicobewust	Ondernemend	Strijdlustig, vasthoudend	Door ligging deels 'ons kent ons', intelligent, risicobereid, ondernemend

3. Nederlands bureau voor Toerisme en Congressen

China

China is een van de snelst groeiende reismarkten ter wereld. De sterke groei van de Chinese economie en inkomens maakte het voor 98 miljoen Chinezen in 2013 mogelijk om internationaal te reizen.

Een bezoek aan Europa is in de meeste gevallen een meerdaagse rondreis langs de highlights van ons continent, met Duitsland en Frankrijk als favoriete bestemmingen.

Waarom komen ze?

Vaak om te winkelen, zo blijkt. Chinezen nemen vooral diamanten, merkproducten en souvenirs mee terug uit Nederland. Maar Chinese bezoekers zijn ook geïnteresseerd in de klassieke iconen zoals de Zaanse Schans, de Hollandse grachten en tulpen. Ook Amsterdam is een belangrijke bestemming, hoewel meer en meer toeristen ook andere plaatsen in Nederland bezoeken.

Een aantal cijfers

In 2013 bezochten bijna 217.000 Chinezen ons land. Een klein aantal vergeleken met bezoekers uit bijvoorbeeld Duitsland en Groot-Brittannië. Maar door de jaarlijkse groeipercentages (in 2013 11% ten opzichte van 2012) is China een herkomstmarkt met veel potentie.

In de Engelstalige [MarketScan China](#) vindt u achtergrondinformatie over de Chinese economie en het reisgedrag van de Chinese toerist.

In de [market insights van de European Travel Commission](#) staat een nadere beschouwing van het inkomend toerisme vanuit China.

In 2010 heeft de NHTV (Nederlandse Hogeschool voor Toerisme en Vrije tijd) in samenwerking met NBTC een boek gepubliceerd over de ['toerist van morgen'](#); hierin staat alles over toeristen afkomstig uit de zogenaamde BRIC landen (Brazilië, Rusland, India, China).

Wat doen we om Chinese bezoekers te enthousiasmeren voor Nederland?

NBTC, KLM, Amsterdam Airport Schiphol en Amsterdam richten zich samen in de [Holland Alliantie China](#) op de promotie van Nederland in China. De samenwerking concentreert zich met name op de regio's rondom Hangzhou, Chengdu, Xiamen, Beijing en Sjanghai.

Conclusie: De relatie met het Nederlands bureau voor Toerisme en Congressen ligt in Limburg meer op het terrein van het VVV en minder op gemeentelijk niveau.